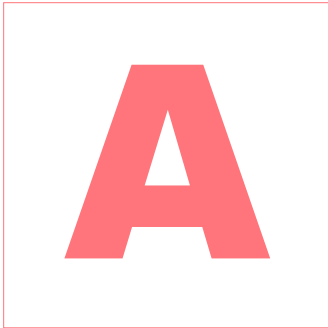

2014

**Lahden kaupungin
tilinpäätös 2013**

Lahden kaupungin tilinpäätös 2013

Toimitus: Lahden kaupungin konsernipalvelut / taloussuunnittelu / viestintä
Dokumentti löytyy kokonaisuudessaan www.lahti.fi -sivuilta > päätöksenteko ja talous
Graafinen suunnittelu: Schick Toikka
Painopaikka: Markprint
© Lahden Kaupunki 2014

Sisällys

A Lahden Kaupungin tilinpäätös 2013

- 1 Kaupunginjohtajan katsaus
- 2 Talousvuosi 2013 toteutui odotettua heikommin
  - 2.1 Muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa
  - 2.2 Organisaatiouudistuksia ja vuoden projekti
- 3 Talouskuri kiristyy, suuria investointeja tulossa
  - 3.1 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- 4 Henkilöstön keski-ikä laskussa
- 5 Nousua verotuloissa, laskua myyntivoitoissa
  - 5.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen
  - 5.2 Myönteistä nousua verotuloissa
  - 5.3 Vuoden 2013 alijäämä 28,8 miljoonaa
- 6 Lainojen kokonaismäärä kasvoi
  - 6.1 Toiminnan rahoitus
  - 6.2 Tulot eivät riitä investointeihin
- 7 Konsernin talous
  - 7.1 Konserniohjaus
  - 7.2 Konsernin tytäryhteisöjen toiminnalliset tavoitteet
  - 7.3 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Taulukot

- T1 Organisaatorakenne
- T2 Henkilöstön määrän muutokset 1
- T3 Henkilöstön määrän muutokset 2
- T4 Lahden kaupungin tuloslaskelma
- T5 Lahden kaupungin tuloslaskelman tunnusluvut
- T6 Lahden kaupungin rahoituslaskelma
- T7 Lahden kaupungin rahoituslaskelman tunnusluvut
- T8 Konsernin tuloslaskelma
- T9 Konsernin tuloslaskelman tunnusluvut
- T10 Konsernin rahoituslaskelma
- T11 Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut

Kaupunginjohtajan katsaus

Suomen talouden odotettua heikompi kehitys tuntui vahvasti Lahdessa vuoden 2013 aikana. Työpaikkojen määrä, joka vuoden 2009 romahduksen jälkeen elpyi, on taittunut uudelleen laskuun. Myös väestönkasvu hidastui edellisten vuosien tasosta.

Lahden kaupungin vuoden 2013 taloudellinen tulos oli merkittävästi alkuperäistä joulukuussa 2012 hyväksyttyä talousarviota heikompi. Suurimmat poikkeamat talousarvioon olivat erikoissairaanhoidossa, toimeentuloturvassa, työllistämistoimissa, myyntivoitoissa sekä lasten ja nuorten kasvun vastuualueella. Erikoissairaanhoidossa vuoden 2013 menoihin heijastuivat vuoden 2012 korkeat kustannukset, joista suuresta osasta saatiin tieto vasta kaupungin talousarvion valmistumisen jälkeen. Talouden ja työllisyyden ennakoitua heikompi kehitys näkyi toimeentuloturvassa ja työmarkkinatukimenoissa. Myös myyntivoittojen aleneminen liittyi suhdannetilanteeseen. Lasten ja nuorten kasvun alueella, päivähoitossa ja peruskoulussa, kustannuksia lisäsivät sekä päivähoidon lisääntynyt kysyntä että ilmanlaatuongelmien edellyttämät väistötilat ja järjestelyt.

Kaupungin toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta 4,7 prosenttia, mikä oli noin kolme prosenttiyksikköä talousarviossa arvioitua enemmän. Nousu oli myös korkeampi kuin kuntasektorilla keskimäärin. Verotulot lisääntyivät edellisvuodesta 6,2 prosentilla ja ylittivät alkuperäisen talousarvion 1,4 prosentilla. Ylitys alkuperäiseen talousarvioon johtui osin valtion verotilityskäytännön muutoksesta, kun aiemmin tammikuussa maksettu tilitys on aikaistettu joulukuulle, eli vuodelle 2013 tuli kaksi oikaisuerää. Kunnallisverotuksessa verotettavat tulot kasvoivat Lahdessa hieman maan keskiarvoa enemmän. Kaupungin vuosikate riitti vain vajaaseen 19 prosenttiin käyttöomaisuuden poistoista. Poistot kasvoivat edellisestä tilinpäätöksestä 6 milj. euroa. Kaupunki muutti tilikaudella käyttöomaisuuden poistosuunnitelmaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston suosituksen mukaisille ala-rajoille. Poistot olivat tilikaudella 37 miljoonaa euroa. Kaupungin investoinnit olivat myös viime vuonna selvästi poistoja korkeammalla tasolla. Tulorahoitus riitti kattamaan investointimenoista 13 prosenttia ja loppuosa, noin 46 milj. euroa, jouduttiin rahoittamaan lainalla.

Tilivuoden huono tulos leikkaa taseen kertynyttä aiempien vuosien ylijäämää, jota jää jäljelle hieman yli 100 milj. euroa. Kaupungin omaan toimintaan otetut lainat kohoavat 187 miljoonaan euroon. Koko konsernin lainamäärä on 822 miljoonaa euroa.

Kaupungin toiminta ja palvelut pystyivät vuoden aikana vastaamaan palvelutarpeeseen. Yhteispäivystys on merkinnyt avoterveydenhuollon palveluiden saatavuuden paranemista ja samalla lisäkustannuksia. Vanhustenhuollossa on mm. viety eteenpäin mittavia palvelutalohankkeita. Koulutuspuolella uutta on IB-lukiolle saatu toimilupa. Yhdessä henkilökunnan kanssa on toteutettu useita toiminnan tehostamisen ja toimintatapojen uudistamisen hankkeita kaikilla toimialoilla. Lahti sai ensimmäisenä kuntana luvan arkistoinnin toteuttamiseen pelkästään sähköisenä.

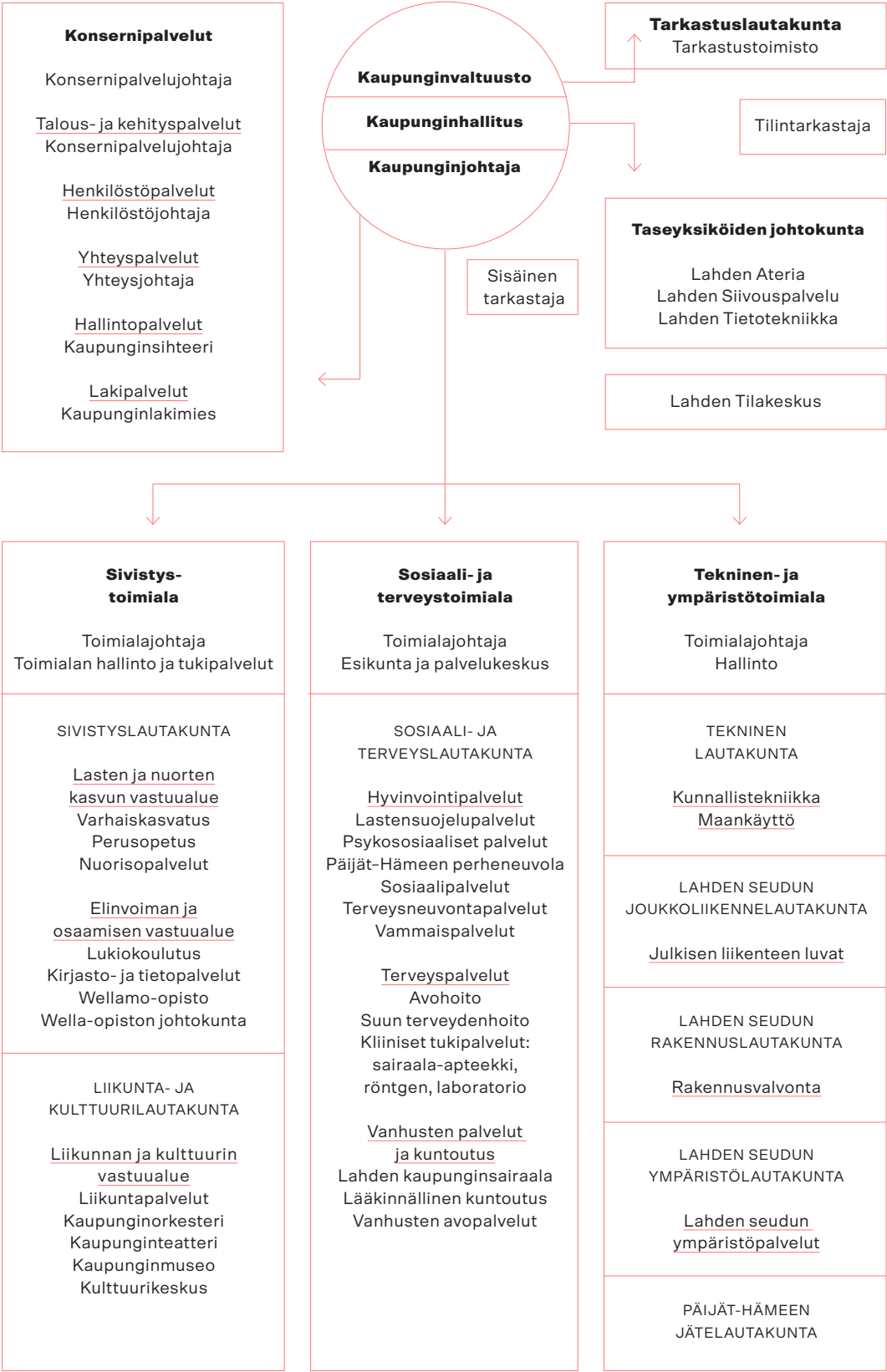
Useat asunto- ja muun rakentamisen hankkeet, sekä uudisrakennukset että peruskorjaukset, ovat etenemässä erityisesti kaupungin keskusta-alueella. Käynnissä on Lahden keskustan ilmeen ja vetovoiman merkittävin uudistuminen vuosikymmeniin, joka yhdessä monipuolisten houkuttelevien asuinympäristöjen ja vireän kulttuuri- ja muun tapahtumatarjonnan kanssa antaa menestymisen mahdollisuuksia pitkälle tulevaisuuteen. Vuoden 2013 alussa uudistuneessa muodossa aloittaneet elinkeinoyhtiöt Lahden seudun kehitys Oy LADEC ja Lahden Seutu - Lahti Region Oy ovat ensimmäisen toimintavuotensa aikana panostaneet konkreettisiin yritysytteyksiin ja etsineet mahdollisimman vaikuttavia toimintatapoja. Joulukuussa allekirjoitettiin Lahden seudun ja valtion välinen kasvusopimus, jossa keskeiset ministeriöt sitoutuivat tukemaan Lahden seudun kannalta tärkeitä kehittämiskohteita. Osaamiskeskusohjelman korvaavassa innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelmassa Lahdella on vahva rooli sekä ympäristö- että muotoiluasioissa.

Vuoden 2013 tulokset edellyttävät Lahdelta erityisen voimallisia toimia kielteisten kehityssuuntien taittamiseksi. Viime vuonna valmistellun ja vuoden 2014 talousarvion yhteydessä hyväksytyn talouden tasapainotusohjelman toimenpiteet on pantava laajamittaisesti täytäntöön. Lahdessa tarvitaan sekä valmistelussa että päätöksenteossa uudenlaista ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta uusien toimintatapojen käyttöönottoon, sekä kaupungin sisäisessä toiminnassa että kaupunkilaisille näkyvissä palveluissa. Lahden kaupungin talous – ja sama koskee Suomen julkista taloutta muutenkin – ei voi realistisesti tasapainottua ilman, että joistakin palveluista ja palvelutavoista myös luovutaan. Maaliskuussa 2014 julkistettu Lahden tasapainotuslaskuri havainnollistaa mahdollisia tasapainotustoimia ja niiden vaikutuksia. Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan tarvitaan paljon muitakin toimia ja ratkaisuja kuin laskuriin sisältyvät.

Samalla, kun toimintaa tehostetaan ja kustannuksia karsitaan, on pidettävä huoli myös tulopuolesta. Lahdessa on hyödynnettävä ne erinomaiset mahdollisuudet kaupungin kasvuun, elinkeinoelämän monipuolistamiseen ja uusien työpaikkojen luomisen, joista sijainti ja vahva elinkeinopohja antavat. Lahden elinkeinorakenteessa on koko ajan, myös silloin kun suhdanteet ovat vähentäneet työpaikkoja, tapahtunut myös hyviä asioita. Yritystoiminnan uusiutumisen ja uuden yritystoiminnan syntyminen edellytykset on turvattava vahvistamalla edelleen osaamis-pohjaa, kehittämällä houkuttelevia yritysalueita ja rakentamalla alueen vetovoimaa. Kaupungin yhdessä hyväksytyssä strategiassa on muuttuneissakin olosuhteissa hyvät suuntaviivat tuloksekkaalle kehittämiselle.

Jyrki Myllyvirta
kaupunginjohtaja

T1 Kaupungin organisaatiokaavio

Talousvuosi 2013 toteutui odotettua heikommin

2.1 Muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Lahden väestö kasvoi vuonna 2013 noin 350 henkilöllä, viisi vuotta jatkunut noin 0,7 prosentin vuotuinen kasvu puolittui. Kaupungin työllisyystilanne on ollut poikkeuksellisen vaikea 90-luvun alun lamasta alkaen ja vuoden 2013 lopussa työttömyysaste Lahdessa oli 17,4 %. Koko maan työttömyysaste oli 12,6 %. Vuoden aikana työttömyysprosentti nousi Lahdessa 2,0 prosenttiyksikköä ja koko maassa 1,9 prosenttiyksikköä. Myös työttömien nuorten määrä ja pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi nopeasti.

Taloudellisesti kaupungin viime vuosi toteutui huomattavasti odotettua heikommin. Käyttötalouden menot ylittyivät alkuperäisestä käyttösuunnitelmasta 30 milj. euroa, suurimmat yksittäiset menojen ylitykset olivat erikoissairaanhoidossa ja toimeentuloturvassa. Toimintatulot puolestaan ylittyivät vain noin 1,5 milj. euroa. Tuloarvion osalta suurin pettymys oli käyttöomaisuuden myyntivoittojen toteutuminen huomattavasti alle arvion. Talousarvioon 2013 budjetoidun -0,15 milj. euron alijäämän sijasta kaupungin alijäämä kasvoi 28,8 milj. euroon. Toteutunut 6,8 milj. euron vuosikate riitti kattamaan käyttöomaisuuden poistoista vain 18,5 prosenttia. Ilman muutoksia kunnallisveron ryhmäosuuksissa ja verotilitysjärjestelmässä olisi vuosikate painunut miinukselle.

Kaupungin investoinnit pysyivät edellisvuoden tasolla 53 milj. eurossa. Rakennusinvestoinneissa taloudellisesti merkittävimpiä tapahtumia vuonna 2013 olivat Liipolan ja Jalkarannan monitoimitalohankkeiden urakkasopimusten solmiminen ja investointihankkeiden käynnistyminen sekä kaupunginsairaalan uudistamisen hankesuunnitelman hyväksyminen ja suunnittelun aloitus. Muita merkittäviä kohteita olivat Sipuran ja Riihelän uusien päiväkotien rakennushankkeiden käynnistyminen, sekä Kariston palvelukeskuksen 2-vaiheen valmistuminen.

Rakennusten sisäilmaongelmien takia jouduttiin edelleen turvautumaan väistötiloihin. Alkuvuodesta Humpulan päiväkodin, ja myöhemmin Metsäkankaan päiväkodin toiminta siirrettiin väistötiloihin. Myös Launeen koulun sisäilmaongelmat pahenivat ja koulun toimintoja järjestettiin tilaelementtirakennuksissa ja koulun yhteydessä oleva liikuntahalli asetettiin käyttökieltoon.

Suurin kaupunkikuvassa tapahtunut muutos oli keväällä aloitettu toriparkin rakentaminen. Toriparkin rakentamisesta ja operoinnista vastaa kaupungin tytäryhtiö Lahden Pysäköinti Oy. Toriparkkitalon on määrä olla valmis syksyllä 2015. Toriparkkityömaan ja torin ympäristön täydennysrakennuskohteiden seurauksena kaupungin keskustassa on jouduttu tekemään useita uusia liikennejärjestelyjä. Myös matkakeskuksen rakentamisen ensimmäiset valmistelutyöt aloitettiin syksyn aikana.

2.2 Organisaatiouudistuksia ja vuoden projekti

Kaupunginhallituksen asettama talous- ja toimintaorganisaatio-toimikunta edellytti väliraportissaan 3.9.2013, että talousarvioesityksen yhteyteen laaditaan toimikunnan linjauksia konkreettisoiva talouden tasapainottamisohjelma. Ohjelma hyväksyttiin valtuuston talousarviokäsittelyssä. Tasapainottamisohjelmassa edellytetään, että kaupungin palvelut ja toimintatavat sopeutetaan näköpiirissä oleviin olosuhteisiin niin, että välttämättömät palvelut sekä kaupungin vetovoima ja kasvu voidaan silti turvata.

Lahdessa otettiin käyttöön vuoden 2013 alusta alkaen SAP-toiminnanohjausjärjestelmä, jonka toteutuksesta ja ylläpidosta vastaa Kuntien Tiera Oy. Järjestelmällä on 650 käyttäjää. Järjestelmän avulla on hoidettu Lahden kaupungin kirjanpito, myyntilaskutus, osto- ja myyntireskontrat, kassasuunnittelu- ja rahoitus, tilinpäätös sekä raportointi. Järjestelmä on tehostanut ja ajantasaistanut taloudenohjauksen prosesseja, automatisoinut tiedonsiirtoa ja parantanut tiedon hallintaa sekä vähentänyt virheiden määrää. Järjestelmän käyttöönottoprojekti valittiin Suomen vuoden 2013 ICT-projektiksi.

Lahden kaupunkiseudun elinkeinoyhtiö LADEC Oy (Lahti, Hollolan, Nastola, Orimattila) aloitti toimintansa 1.1.2013. LADEC yhdisti Lahden seudun kolme elinkeinotoimijaa: Lahden tiede- ja yrityspuisto Oy:n, pääosan Lahden Alueen Kehittämisyhtiö Oy:n (Lakes) toiminnoista sekä Lahden alueen uusyrityskeskus ry:n toiminnot. Yhtiön tehtävänä on tarjota monipuolisia sijoittumis- ja kehittämispalveluita Lahden seudulla sekä kehittää alueen innovaatiotoimintaa. Samalla edistetään Lahden alueen elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä Etelä-Suomen ytimessä.

Lahden seudun asumisen ja matkailun markkinoinnissa on 1.1.2013 lähtien vastannut seudullinen markkinointiyhtiö, Lahti Region Oy (Lahti, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Nastola, Orimattila, Padasjoki). Yhtiön pääasiallisena tarkoituksena on kasvattaa Lahden seudun vetovoimaa, tuoda alueelle lisää asukkaita ja kotimaisia sekä kansainvälisiä matkailijoita.

Lahden kaupungin taseyksikkö Lahden Talouspalvelut yhtiöitettiin vuoden 2013 alusta alkaen. Uusi yhtiö Calpro Oy on kaupungin ja seitsemän muun Päijät-Hämeen kunnan, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (PHSOTEY), Päijät-Hämeen koulutus konsernin kuntayhtymän (PHKK) ja Päijät-Hämeen liiton omistama palvelukeskus. Calpro Oy tuottaa asiakkailleen henkilöstö- ja taloushallintopalveluita.

Salpausselän kuntajakoselvitys alkoi 1.11.2013 ja päättyy selvityksen valmistuttua, kuitenkin viimeistään 30.9.2014 mennessä. Selvityksessä ovat mukana Hollola, Hämeenkoski, Iitti, Kärkölä, Lahti ja Nastola. Selvitys lähti liikkeelle Iitin, Kärkölä, Lahden ja Nastolan valtiovarainministeriölle tekemästä esityksestä. Koska kuntajakoselvityksen on koskettava yhtenäistä aluetta, pyysi ministeriö Hollolalta lausuntoa mukaan tulosta. Lisäksi ministeriö varasi Asikkalalle, Hämeenkoskelle, Orimattilalle ja Padasjoelle mahdollisuuden osallistua selvitykseen. Lausuntokierroksen jälkeen valtiovarainministeriö määräsi selvitykseen mukaan Hollolan ja Hämeenkosken kunnat.

3

Taluskuri kiristyy, suuria investointeja tulossa

3.1 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden aikana Suomen kansantalouden näkymä on pysynyt heikkona ja asetettujen taloustavoitteiden saavuttaminen on vaikeaa. Kaupungin on tehtävä mittavia tuottavuustoimia ja muita rakenteellisia sopeuttamistoimenpiteitä.

Keväällä 2013 päätettiin taloussuunnitelman talousarviokehys ja veroprosentit. Tuloveroprosentti on talousarviovuodesta 2014 eteenpäin 20,25. Taloussuunnitelma sisältää myös kiinteistövero-oon kohdistuvan 5 milj. euron korotusesityksen vuodesta 2015 alkaen.

Kaupunginvaltuuston hyväksymä talouden tasapainottamisohjelma sisältää joukon tavoitteita, joiden tarkoituksena on tasapainottaa taloutta lyhyellä ja keskipitkällä ajanjaksolla niin, että pysytään talousarvion ja taloussuunnitelman raameissa. Olennaisena osana tasapainottamisohjelmaa on vakinaisen henkilöstömäärän pitäminen enintään vuoden 2013 tasolla vuosina 2014 – 2016. Toiminnan uudistuessa määräaikaisen henkilöstön määrää on tarkoitus vähentää 270 henkilöllä kolmen vuoden ajanjaksolla.

Vuoden 2014 talousarvio on laadittu maltillisen menojen kasvun varaan. Edellisvuoden toteuma kuitenkin lisää painetta menojen nopeammalle kasvulle varsinkin erikoissairaanhoidon osalta. Erikoissairaanhoidon menot näyttävät ylittävän noin 4 milj. euroa ja Akuutti24 menot noin 1 milj. euroa. Kaupunginvaltuusto on päättänyt hyväksyä ylitykset ja valtuuttanut hakemaan katteen muualta kaupungin käyttötaloudesta, jolloin menot eivät kokonaisuutena kasva.

Investointimenot ovat suunnitelmakaudella ennätysellisen korkeat, yhteensä 254,3 milj. euroa. Vuosina 2014 – 2015 investointimenot ovat yhteensä 187,3 milj. euroa aiheutuen Lahden Tilakeskuksen mittavista rakennushankkeista. Vasta suunnitelmavuonna 2016 arvioidaan päästävän lähemmäs aiempien vuosien investointitasoa 67 milj. euroon. Taloussuunnitelman mukaisella tulorahoituksella voidaan vuosina 2014 – 2016 kattaa keskimäärin 44 % investoinneista.

Kaupungin pitkäaikainen lainakanta kasvaa taloussuunnitelman mukaan vuoteen 2016 mennessä 765 milj. euroon, josta tytäryhteisöille myönnettyjä lainoja on 500 milj. euroa. Lainakanta ilman tytäryhteisöille myönnettyjä lainoja olisi tällöin 265 milj. euroa eli noin 2500 euroa/asukas. Lainakanta ei näin tarkasteltuna ole vielä liian suuri, mutta sen nouseva kehitys on varsin nopeaa.

Henkilöstön keski-ikä laskussa

Lahden kaupungin vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön määrä oli yhteensä 6 336 vuoden 2013 lopussa. Lisäksi työllistettyjä oli 226. Henkilöstön määrän muutos oli 176 henkilöä, joista määräaikaisten osuus oli 7 henkilöä. Vakinaisia oli 4 859 ja määräaikaisia 1 477. Sosiaali- ja terveystoimiala sekä sivistystoimiala ovat henkilöstömäärältään lähes samankokoisia ja työllistävät noin 43 % henkilöstöstä.

Vakinaisten prosentuaalinen osuus kokonaismäärästä on kasvanut, mikä on ollutkin tavoitteena. Vakinaisten osuus oli 76,7 %. Naisten osuus säilyi samana eli 85,7 prosentissa. Henkilöstön keski-ikä on laskenut tasaisesti ja oli 44,9 vuotta vuonna 2013.

Sairauspoissaolojen määrä nousi vuoden 2012 tasosta 0,2 kalenteripäivään. Sairauspoissaoloja oli vuonna 2013 kalenteripäivinä 14,8 henkilöä kohden.

Henkilöstökertomus julkistaan sähköisenä osoitteessa www.lahti.fi.

→ <http://www.lahdenvuosi.fi/2013/lahden-henkilostokertomus-2013>

	2009	2010	2011	2012	2013	Muutos 2012-13
Konsernipalvelut	79	81	81	95	96	1
vakinaiset	74	70	72	80	78	-2
määräaikaiset	5	11	9	15	18	3
Sosiaali- ja terveystoimiala	2 617	2 449	2 495	2 627	2 735	108
vakinaiset	1 929	1 817	1 887	1 927	2 062	135
määräaikaiset	688	632	608	700	673	-27
Sivistystoimiala	2 698	2 670	2 741	2 680	2 782	102
vakinaiset	1 998	1 998	2 021	2 023	2 085	62
määräaikaiset	700	672	720	657	697	40
Tekninen ja ympäristötoimiala	229	228	223	221	223	2
vakinaiset	197	192	201	197	203	6
määräaikaiset	32	36	22	24	20	-4
Taseyksiköt	512	513	526	537	500	-37
vakinaiset	429	448	465	463	431	-32
määräaikaiset	83	65	61	74	69	-5
Kaikki yhteensä	6 135	5 941	6 066	6 160	6 336	176
Vakinaiset yhteensä	4 627	4 525	4 646	4 690	4 859	169
vakinaisten osuus (%)	75,4	76,2	76,6	76,1	76,7	1
Määräaikaiset yhteensä	1 508	1 416	1 420	1 470	1 477	7
määräaikaisten osuus (%)	24,6	23,8	23,4	23,9	23,3	-1
Työllistetyt	218	251	344	215	226	11
Henkilöstöresurssit henkilötyövuosina	5 143	5 265	5 261	5 297	5 563	266

T3		Henkilöstön määrän muutokset 2				
	2009	2010	2011	2012	2013	
Vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön lukumäärä 31.12.	6 135	5 941	6 066	6 160	6 336	
Työllistettyjä	218	251	344	215	226	
Vakinaisia %	75,4	76,2	76,6	76,1	76,7	
Naisten osuus vakinaisesta henkilöstöstä	82,2	85	85	85,7	85,7	
Keski-ikä (koko henkilöstö)	46,2	45,7	45,1	45,0	44,9	
Keskimääräinen palvelusaika (vakinainen henkilöstö)	14,8	14,8	14,4	14,3	14,9	
Lähtövaihtuvuus %	2,5	3,5	3,8	3,7	3,4	
Eläkeikä (vanhuuseläke)	63,2	63,7	64,1	63,4	63,5	
Eläkeikä (kaikki eläkkeet)	59,3	59,7	60,9	62,6	62,4	
Vanhuuseläkkeiden osuus eläkkeistä % (vanhuuseläkkeet + työkyvyttömyyseläkkeet)	85,6	84,7	89,4	83,3	83,0	
Koulutuspäivien lukumäärä/hlö	—	—	—	3,3	3,4	
Tutkijan koulutus (henkilöä)	10	12	15	9	19	
Sairauspoissaolot, kalenteripv/hlö	14,3	15,6	15,6	14,6	14,8	
Palkkamenojen kasvu %	2,5	3,5	6,3	4,2	3,3	

5

Nousua verotuloissa, laskua myyntivoitoissa

5.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Kaupungin tuloslaskelma (taulukko x) kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista ja sitä, riittääkö kertynyt tulo-rahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Laskelmassa ovat mukana kaupungin ja taseyksiköiden ulkoiset tuotot ja kulut. Kaupungin sisäiset tulo- ja menoerät eivät sisälly tilinpäätöksen tuloslaskelmaan.

Toimintatuotot vähenivät 0,9 prosenttia edellisvuoteen nähden. Tilikauden heikon kehityksen selityksenä ovat suurelta osin muihin toimintatuottoihin sisältyvät käyttömaksuuden myyntivoitot. Myyntivoittojen toteutuma oli 1,1 milj. euroa, mikä on lähes 5,8 milj. euroa arvioitua vähemmän. Edellisenä vuonna myyntivoittojen toteutuma oli 8,2 milj. euroa.

Toimintakulut kasvoivat 4,7 prosenttia, mikä on kaksi prosenttiyksikköä kuntien ja kuntayhtymien keskiporto menokasvuenustetta suurempi ja noin kolme prosenttiyksikköä alkuperäistä talousarviota suurempi. Suurimmat kasvut olivat sosiaali- ja terveystoimialan oman toiminnan kohdalla, missä kasvu oli 16,8 milj. euroa, erikoissairaanhoidossa 9,4 milj. euroa ja sivistystoimialan toiminnassa 6,6 milj. euroa. Merkittäviä lisäyksiä olivat mm. työmarkkinatuen ja toimeentulotuen tarpeet (kohta Avustukset) ja koulujen käyttöön otettujen vuokraväistötilojen kulut (kohta Muut toimintakulut). Toimintakulujen voimakas kasvu heikensi tilikauden tulosta.

5.2 Myönteistä nousua verotuloissa

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, jota voidaan tarkastella myös käyttötalouden nettomenona. Toimintakatteen keskimääräinen heikkeneminen viitenä viime vuonna on ollut 6,4 prosenttia vuodessa, joten tilikauden 5,9 prosentin muutos oli hieman varsin suurta kasvukehitystä, pienempi.

Verotulojen kertymä kasvoi edellisvuodesta 6,2 prosentilla. Verotusmuodoittain tarkasteltuna lisäys oli suurin yhteisöverossa, 7,9 prosenttia, jonka osalta melko suurta kasvua selittää edellisen vuoden suhteellisen alhainen taso. Kiinteistövero kasvoi 6,9 prosenttia, joka oli seurausta kiinteistöjen verotusarvojen korotuksista. Kunnallisvero kasvoi 6,0 prosenttia, mikä johtui pääosin kunnallisveron ryhmäosuuden korotuksesta (8,7 miljoonaa euroa) ja tilitysten aikaistamisesta (vaikutus noin 3,7 miljoonaa euroa).

Valtionosuudet kasvoivat tilinpäätösvuonna vain 0,9 prosenttia, sillä hallitusohjelmassa keväällä 2012 sovittiin kuntien valtionosuuksiin 125 milj. euron leikkaukset.

Rahoitustuottojen merkittävä muutos edellisvuodesta selittyy muihin rahoitustuottoihin kirjattavien konserniyhtiöiden osinkojen vähenemisestä ja tilinpäätöksen yhteydessä tehdyistä alaskirjauksista. Lahti Energia Oy:n osinko kaupungille oli 7,5 milj. euroa, kun se edellisvuonna oli 27 milj. euroa. Kaupungin korkomenot ja -tulot olivat lähes yhtä suuret.

5.3 Vuoden 2013 alijäämä 28,8 miljoonaa

Vuosikate on yleisesti käytetty tunnusluku kunnan tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Tulorahoitus voidaan katsoa ylijäämäiseksi, kun vuosikate ylittää poistot ja poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Lahden kaupungin vuosikate kattoi käyttöomaisuuden 36,4 milj. euron suuruisista poistoista vain noin 18,5 prosenttia. Tulorahoituksen riittävyyden kannalta on otettava huomioon myös kaupungin keskimääräinen vuotuinen investointitaso, mikä useana vuonna on ylittänyt 50 miljoonaa euroa. Kaupungin tulorahoitus riitti vuonna 2013 kattamaan investointimenoista vain 13 prosenttia. Loppuosa rahoitettiin lainalla.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kaupungin omaa pääomaa. Lahden kaupungin tulos vuodelta 2013 oli 30,0 milj. euroa negatiivinen. Tilikauden tuloksen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään tulokseen vaikuttavat poistoero- ja tuloksenkäsittelyerät, joiden jälkeen jää tilikauden yli-/alijäämä. Tilikauden alijäämä oli 28,8 milj. euroa negatiivinen. Kaupungin ylijäämä omassa pääomassa tilinpäätöksen jälkeen on 101,4 milj. euroa.

Tuloslaskelman tunnusluvuista toimintatuotot/toimintakulut mitattuna heikennys oli 5,4 prosenttia. Vuosikate/poistot % heikkeni peräti 83,6 prosenttia, kun vuosikate toteutui vain 6,8 milj. eurona (34,4 milj. euroa vuonna 2012) ja samanaikaisesti poistosuunnitelman muutos kasvatti poistoja kokonaisuudessaan noin 5 milj. eurolla vuonna 2013. Vuosikate euroa/asukas heikkeni myös vuosikatteen toteutumisen vaikutuksesta peräti 268 euroa/asukas. Ainoastaan asukasmäärä kehittyi positiivisesti, kun kaupungin väkiluku kasvoi 350 henkilöllä.

	TP 2013	TP 2012	Muutos 12/13
Toimintatuotot	103,8	104,7	-0,9 %
Myyntituotot	19,0	15,0	26,4 %
Maksutuotot	36,2	41,2	-12,1 %
Tuet ja avustukset	18,7	15,8	18,4 %
Vuokratuotot	21,7	19,5	11,3 %
Muut toimintatuotot	8,1	13,2	-38,3 %
Valmistus omaan käyttöön	0,4	0,4	15,2 %
Toimintakulut	629,6	601,4	4,7 %
Henkilöstökulut	275,4	266,4	3,4 %
Palvelujen ostot	254,2	243,1	4,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	28,0	27,3	2,5 %
Avustukset	50,7	47,2	7,4 %
Muut toimintakulut	21,3	17,4	22,3 %
Toimintakate	-525,3	-496,3	5,9 %
Verotulot	373,4	351,7	6,2 %
Valtionosuudet	151,2	149,9	0,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut	7,5	29,0	-74,1 %
Korkotuotot	11,0	11,7	-6,4 %
Muut rahoitustuotot	8,9	29,1	-69,3 %
Korkokulut	-11,0	-11,6	-5,4 %
Muut rahoituskulut	-1,5	-0,2	611,8 %
Vuosikate	6,8	34,4	-80,2 %
Poistot käyttöomaisuudesta	-36,5	-30,4	20,1 %
Tilikauden tulos	-30,0	4,0	-853,8 %
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	0,6	0,3	116,0 %
Rahastojen lisäys (-), vähennys (+)	0,6	0,3	67,4 %
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-28,8	4,6	-724,9 %

Miljoonaa euroa
Taseyksiköt mukana
Ei sisällä sisäisiä tuloja eikä menoja

	TP 2013	TP 2012	Muutos 12/13
Toimintatuotot/Toimintakulut %	16,5	17,4	-5,4 %
Vuosikate/Poistot %	18,5	113,1	-83,6 %
Vuosikate, euroa/asukas	66	334	-80,3 %
Asukasmäärä	* 103 366	103 016	0,3 %

* vuoden 2013
asukasmäärä ennakkotieto

Lainojen kokonaismäärä kasvoi

6.1 Toiminnan rahoitus

Kaupungin toiminnan rahoitusta tarkastellaan rahoituslaskelmalla ja siitä laskettavilla tunnusluvuilla. Tuloslaskelmaan verrattuna rahoituslaskelmassa käsitellään kunnan varsinaisen toiminnan lisäksi investoinnit ja rahoitustoiminta.

Rahoituslaskelman (taulukko T6) alussa esitetään varsinaisesta toiminnasta kertyvä tulorahoitus. Tulorahoitus kuvaa erää, joka käyttötaloudesta riittää investointien katteeksi. Vuonna 2013 tulorahoitus oli 4,9 milj. euroa. Tulorahoituksella ei pystytty hoitamaan investointeja.

Tulorahoituksen keskeisin osa on vuosikate 6,8 milj. euroa, joka saadaan suoraan tuloslaskelmasta. Vuosikatteesta on vähennetty tulorahoituksen korjauserät, yhteensä 1,9 milj. euroa. Korjauserä muodostuu käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja tappioista, pakollisten varausten muutoksesta, LK Kiinteistöpalvelut Oy:n alaskirjauksesta ja keskeneräisistä hankinnoista.

Vuonna 2013 bruttomenot investointeihin olivat 53,4 milj. euroa. Investointien tulorahoitus, joka kuvaa kaupungin omaa rahoitusosuutta investointeihin, oli 13 %. Tulorahoituksen tunnusluvussa lasketaan vuosikatteen osuus investointien omahankintamenoista. Omahankintameno saadaan, kun bruttoinvestoinneista vähennetään saadut valtionosuudet ja muu vastaava ulkopuolinen rahoitus. Vuonna 2013 kaupungin saamat rahoitusosuudet olivat 1,0 milj. euroa.

6.2 Tulot eivät riitä investointeihin

Kaupungin varsinaisesta toiminnasta ja investoinneista vuonna 2013 syntynyt nettokassavirta (rahoitustarve) oli -46,1 milj. euroa. Tämä miinusmerkkinen rahavirta kuvaa kaupungin rahoitustarvetta, joka katetaan lainanotolla. Pitkäaikaista lainaa kaupunki otti 90,0 milj. euroa ja lyhensi lainoja 21,0 milj. euroa, joten pitkäaikaisten lainojen kokonaismäärä kasvoi 69,0 milj. euroa. Lyhytaikaisten lainojen määrä kasvoi 38,4 milj. euroa.

Kaupunkikonsernin rahoituksesta huolehtii sisäinen pankki, joka aloitti toimintansa vuonna 2000. Sisäisen pankin toiminta näkyy rahoituslaskelmassa mm. antolainojen muutoksena, antolainoja nostettiin 77,2 milj. euroa ja niitä maksettiin pois 17,8 milj. euroa.

Rahoituslaskelmataulukon yhteydessä on esitetty siitä laskettuja tunnuslukuja. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta oli vuonna 2013 -96,2 milj. euroa (+16,4 milj. euroa vuonna 2012).

Investointien tulorahoitusprosentti kertoo, kuinka paljon investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella. Tämä tunnusluku oli 13,0 % vuonna 2013 (66,8 % vuonna 2012). Pääomamenojen tulorahoitusprosentti osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä. Tämä tunnusluku oli 5,1 % vuonna 2013 (28 % vuonna 2012). Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Vuoden 2013 lainanhoitokate oli 0,6 (1,5 vuonna 2012).

Kaupungin kassavarat lisääntyivät tilikauden aikana 12,3 milj. euroa. Tilikauden maksuvalmius näkyy kassan riittävydessä, joka vuoden 2013 lopussa oli 31,6 päivää (27,3 päivää vuonna 2012). Maksuvalmius siis hieman parani.

T6 Lahden kaupungin rahoituslaskelma

	TP 2013	TP 2012	Muutos TP12/13
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoitus	4,9	26,3	-81 %
Vuosikate	6,8	34,4	-80 %
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0 %
Tulorahoituksen korjaukserät	-1,9	-8,1	-77 %
Investointien rahavirta	-51,0	-41,4	23 %
Investointimenot	-53,4	-53,0	1 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,0	1,5	-30 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1,3	10,1	-87 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-46,1	-15,1	205 %
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	-59,4	-51,4	16 %
Antolainasaamisten lisäykset	-77,2	-66,4	16 %
Antolainasaamisten vähennykset	17,8	15,1	18 %
Lainakannan muutokset	107,3	72,3	49 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90,0	70,0	29 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-21,1	-20,1	5 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	38,4	22,4	-71 %
Oman pääoman muutokset	0,0	0,0	0 %
Muut maksuvalmiuden muutokset	10,5	-36,0	-129 %
Rahoituksen rahavirta	58,4	-15,1	-486 %
Rahavarojen muutos	12,3	-30,3	-141 %
Rahavarat 31.12.	68,6	56,3	22 %
Rahavarat 1.1.	56,3	86,6	-35 %

Miljoonaa euroa

T7 Lahden kaupungin rahoituslaskelman tunnusluvut

	TP 2013	TP 2012	Muutos TP12/13
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj. €	-96,2	16,4	-685,9 %
Investointien tulorahoitus, %	13,0 %	66,80 %	-80,5 %
Pääomamenojen tulorahoitus, %	5,1 %	28,0 %	-82 %
Lainanhoitokate	0,6	1,5	-60,0 %
Kassan riittävyys, pv	31,6	27,3	15,8 %
Asukasmäärä	* 103 366	103 016	0,3 %

* vuoden 2013
asukasmäärä ennakkotieto

Konsernin talous

Vuonna 2013 Lahti-konsernin 51 konserniyhteisön omaisuuden yhteenlaskettu jälleenhankinta-arvo oli noin 1,597 miljardia euroa, kokonaistulot 1,228 mrd. euroa ja kokonaiskulut 1,240 mrd. euroa.

Tilinpäätöksessä 2013 vuosikate oli 67,3 milj. euroa (70 milj. euroa vuonna 2012) ja tilikauden tulos -29,7 milj. euroa (-4,1 milj. euroa vuonna 2012). Tulos heikkeni 25,6 milj. euroa verrattuna vuoden 2012 tilinpäätökseen. Tunnuslukujen osalta vuosikate/poistot toteuma oli 69,4 % (87,3 % vuonna 2012).

Investointimenot olivat 191,6 milj. euroa (185,5 milj. euroa vuonna 2012), missä kasvua oli 61,0 milj. euroa vuoden 2012 toteumaan. Toiminnan rahoitukseen (toiminnan ja investointien rahavirta) tarvittava velkamäärä oli -120,6 milj. euroa (-104,2 milj. euroa vuonna 2012), eli kasvua edellisvuoteen 16,4 milj. euroa. Tulorahoitus puolestaan riitti kattamaan 35,3 % investoinneista.

7.1 Konserniohjaus

Kaupunginhallitus antaa kuntalain 23 §:n nojalla tarvittaessa tytäryhteisöjä velvoittavia ohjeita. Kaupunginhallituksen asettama konserni- ja elinkeinotoimikunta valmistelee omistajaohjaukseen liittyviä linjauksia. Konsernin operatiivisesta johtamisesta ja seurannasta vastaa kaupunginjohtaja.

Konserni- ja elinkeinotoimikunnan yksi keskeisimmistä tehtävistä on kehittää kaupungin harjoittamaa omistajapolitiikkaa. Toimikunta kokoontui vuonna 2013 yhteensä 21 kertaa. Kokouksissa keskusteltiin omistajapoliittisten linjausten valmistelun lisäksi mm. konserniohjauksen kehittämisestä niin konsernitasolla kuin kannanottoina konserniohjaukseen sisältyviin yksittäisiin kysymyksiin

Kaupunginvaltuustolle, hallitukselle ja tarkastuslautakunnalle toimitettiin tilikauden aikana kolme kertaa keskeisimpien konsernin yhtiöiden tulos- ja talousraportit. Kuntayhtymien kautta tulevat välilliset omistukset tytäryhteisöissä on tilinpäätöksessä eliminoitu, samoin konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen ja kuntayhtymien maksamat kiinteistöverot.

7.2 Konsernin tytäryhteisöjen toiminnalliset tavoitteet

Lahti-konsernin keskeisin omistajapoliittinen tavoite on kohdentaa kaupungin resurssit palvelemaan kaupunkilaisia parhaalla mahdollisella tavalla. Toiminnan ja talouden ohjauksessa merkittäviä tekijöitä ovat kaupunkikonsernin hallittavuus ja kaupungin aktiivinen omistajuus. Tavoitteena on huolehtia Lahti-konsernin jälleenhankinta-arvoltaan noin 1,6 mrd. euron omaisuuden arvosta sekä pääoman tehokkaasta käytöstä.

7.3 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Lahti-konsernin omistajapolitiikan piirissä oleville yhteisöille ja säätiöille on asetettu kaikille yhteiset toiminnalliset tavoitteet, joiden toteutumista on arvioitu seuraavasti.

- Konserniajattelun kehittäminen: konsernin kokonaisedun huomioon ottaminen ja aktiivinen edistäminen

Konserniajattelun kehittämisen seuranta on ollut haasteellista. Konserniajattelun kehittämistä voidaan pitää enemmän toimintaa ohjaavana suuntaviivana tai ohjeena kuin mitattavana tavoitteena. Ei liene tarkoituksenmukaista luoda mittaria konserniajattelun kehittämiseksi, vaan pyrkiä jatkuvasti kaikessa toiminnassa ottamaan huomioon konsernin kokonaisuus.

- Oman pääoman säilyminen ja sen tuottavuuden turvaaminen

Lahti-konsernin oman pääoman säilymistä seurataan kokonaisuutena. Erityistä huomiota on konsernissa kiinnitetty niihin osiin, joiden pääoman tuotto prosentti on negatiivinen tai pääoman tuotto prosentti on noussut viimeisimmästä tarkastelusta merkittävästi. Kokonaisuutena pääomat ovat säilyneet, mutta tuottavuus on ollut heikko. Edellisessä tilinpäätöksessä tarkasteltiin erityisesti Sibeliustalo Oy:n ja LK-Kiinteistöpalvelut Oy:n tilannetta. Sibeliustalo Oy:n pääoman tuotto on parantunut positiiviseksi. LK-Kiinteistöpalvelut Oy:n liiketoiminta myytiin ja yhtiö tullaan purkamaan vuoden 2014 aikana.

- Toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävän strategian laatiminen ja sen vuosittainen päivittäminen

Toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden Lahti-konsernin yhteisöillä on riittävän selkeät ja päivittyvät strategiat.

- Konserniohjeen mukainen asteittainen siirtyminen uusiutuvan energian käyttöön siten, että uusiutuvien energialähteiden osuus on 20 % vuoden 2013 loppuun mennessä, jollei yhteisölle ole erikseen asetettu muuta ympäristötavoitetta

Lämmön tuotannosta 29 % tuotettiin uusiutuvilla energialähteillä. Sähkön tuotannosta 29,2 % tuotettiin uusiutuvilla energialähteillä. Energiankulutuksessa on syytä eritellä sähkön kulutus ja lämmitysenergian kulutus. Kokonaisuuden kannalta näistä olennaisesti merkittävämpi luku on lämmitysenergian kulutus, jonka kulutustrendi on ollut pitkään laskeva. Energian kulutusluvut on ns. normeerattuja lukuja, joista on eliminoitu sään vaihtelun vaikutus. Laskennassa eliminoidaan myös muuttuneen rakennuskannan vaikutus kulutukseen. Näin ollen prosenttiluvut eivät ole vertailukelpoisia viime vuoden tilinpäätökseen verrattuna.

- Energiankulutuksen pienentäminen vuoden 2005 tasosta 9 % vuoteen 2016 mennessä, jollei yhteisölle ole erikseen asetettu muuta ympäristötavoitetta

Energiansäästötoimenpiteet Lahti-konsernin yhteisöissä ja säätiöissä ovat tuottaneet tulosta. Lämmitysenergian kulutus laski viime vuodesta edelleen ja vuodesta 2005 lämmitysenergian käyttö on laskenut 8,3 %. Sähkönkulutuksen trendi on sen sijaan nouseva. Lahden Talot Oy:n kohteissa sähkölukitus kuitenkin väheni viime vuodesta lähes 2 %. Samoin vedenkulutus laski Lahden Talot Oy:n kohteissa 3,7 % /asukas / vuorokausi. Sähkön kulutus julkisissa kiinteistöissä kasvoi 1,6 %. Yhtiöissä, joissa mitataan henkilöstötyytyväisyyttä, tavoitteena on henkilöstötyytyväisyyden parantuminen tai pysyminen jo olemassa olevalla hyvällä tasolla. Yhteisöt ja säätiöt raportoivat tämän tavoitteen omissa toimintakertomuksissaan, mikäli se on yhtiön kannalta tarkoituksenmukaista.

- Yhtiöissä, joissa mitataan henkilöstötyytyväisyyttä, tavoitteena on henkilöstötyytyväisyyden parantuminen tai pysyminen jo olemassa olevalla hyvällä tasolla.

Näiden kaikille yhteisöille ja säätiöille yhteisten tavoitteiden lisäksi on asetettu yhtiökohtaisia tavoitteita, joiden seuranta on toteutettu yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä. Yhtiökohtaisia tavoitteiden saavuttamista ei raportoida tässä yhteydessä.

T8

Konsernin tuloslaskelma

	1.1.—31.12.2013	1.1.—31.12.2012
Toimintatuotot	524 448 127,63	521 830 558,28
Toimintakulut	-1 018 238 598,49	-992 989 290,78
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	129 803,36	213 974,78
Toimintakate	-493 660 667,50	-470 944 757,72
Verotulot	370 290 488,89	351 729 172,55
Valtionosuudet	208 990 622,48	206 969 062,08
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	534 402,29	1 080 657,26
Muut rahoitustuotot	463 290,03	710 247,56
Korkokulut	-18 424 806,27	-19 008 038,20
Muut rahoituskulut	-884 360,94	-566 299,77
Rahoitustuotot ja -kulut	-18 311 474,90	-17 783 433,15
Vuosikate	67 308 968,98	69 970 043,76
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-96 520 599,03	-79 931 638,67
Tilikauden yli- ja alipariarvot	-407 470,98	-231 853,13
Arvonalentumiset	-43 846,45	-17 659,73
Poistot ja arvonalentumiset	-96 971 916,46	-80 181 151,53
Satunnaiset erät	0,00	6 129 367,64
Tilikauden Tulos	-29 662 947,48	-4 081 740,14
Tilinpäätössiirrot	521 939,60	-17 468 227,27
Vähemmistöosuus	766 633,08	49 829,24
Tilikauden Ylijäämä/Alijäämä	-28 374 374,80	-21 500 138,16

T9

Konsernin tuloslaskelman tunnusluvut

	2013	2012
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	51,5 %	52,9 %
Vuosikate/Poistot, %	69,4 %	87,3 %
Vuosikate, euroa/asukas	651	679
Asukasmäärä	*103 366	103 016

* vuoden 2013
asukasmäärä ennakkotieto

T10

Konsernin rahoituslaskelma

	31.12.2013	31.12.2012
Toiminnan rahavirta	66 922 808,84	69 970 043,76
Vuosikate	386 160,13	6 129 367,64
Satunnaiset erät	-2 355 834,40	-14 582 361,92
Tulorahoituksen korjaukset	64 953 134,58	61 517 049,48
Investointien rahavirta	-191 591 531,55	-185 475 075,69
Investointimenot	1 159 708,31	1 686 798,42
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 921 845,51	18 114 656,49
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	-185 509 977,74	-165 673 620,78
Toiminnan ja investointien rahavirta	-120 556 843,16	-104 156 571,30
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	-226 845,79	-405,13
Antolainasaamisten lisäykset	299 489,86	271 364,36
Antolainasaamisten vähennykset	72 644,07	270 959,23
Lainakannan muutokset	117 224 442,31	72 355 106,83
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-35 983 485,11	-42 681 863,13
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	33 271 624,50	29 597 661,76
Lyhytaikaisten lainojen muutos	114 512 581,70	59 270 905,47
Oman pääoman muutokset	-5 380 164,67	-672 301,18
Oman pääoman muutokset	141 387,75	40 563,69
Muutokset vähemmistön osuudessa	-5 238 776,92	-631 737,49
Muut maksuvalmiuden muutokset	-381 999,37	5 780,89
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	4 761 853,89	12 051 585,94
Vaihto-omaisuuden muutos	14 865 137,08	-9 663 959,88
Saamisten muutos	8 986 202,54	4 677 146,57
Korottomien velkojen muutos	28 231 194,14	7 070 553,52
Rahoituksen rahavirta	137 577 643,00	65 980 680,73
Rahavarojen muutos	17 020 799,84	-38 175 890,57
Rahavarat kauden lopussa	103 458 829,79	86 438 029,94
Rahavarat 1.1.	86 438 029,94	124 613 920,51
Rahavarojen muutos	17 020 799,84	-38 175 890,57

T11

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut

	2013	2012
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-421 254 849	-297 731 923
Investointien tulorahoitus, %	35,3 %	38,1 %
Lainanhoitokate	1,6	1,4
Kassan riittävyys	30	25

www.lahti.fi